Конзумирање цигарета и алкохола одраслог становништва

В. Радовановић¹

Consumption of Cigarettes and Alcohol in Adult Population

Vesna Radovanović

Сажетак: Циљ рада јесте анализа учесталости конзумирања цигарета и алкохола одраслог становништва (19 и више година) на територији Шумадијског округа у циљу припреме и примене адекватних мера превенције. Подаци коришћени за анализу добијени су из истраживања у оквиру Пројекта „Здравствено стање, здравствене потребе и коришћење здравствене заштите становништва Србије“, за 2006. годину. Резултати су приказани табеларно и графички. У популацији одраслог становништва Шумадијског округа у 2006. години 23% жена и 34% мушкараца су свакодневни пушачи. Највећи проценат пушача налази се у старосној доби од 35. до 44. године. Алкохол конзумира 40% одраслог становништва, и то најчешће пиво и жестока пића. Више од половине одраслог становништва пије 15 година и више.

Кључне речи: одрасло становништво, конзумирање цигарета и алкохола, Шумадијски округ.

Summary: The objective of this work is the analysis of the frequency of consumption of cigarettes and alcohol in adult population (ages 19 and over) on the territory of Shumadia District with the aim of organizing and implementing adequate measures of prevention. The data used to analyze were obtained from the research within the project "Health condition, health needs and health protection of population in the Republic of Serbia" in 2006. The results are presented by table and graphic. In adult population of Shumadia District in 2006, 34% of male subjects and 23% of female subjects smoke regularly. The highest percentage of smokers are those between the ages of 35 and 44. Alcohol is consumed by 40% of population, mostly beer and spirits. More than half of the adult population has been drinking for 15 years or more.

Key words: adult population, consumption of cigarettes and alcohol, Shumadia District.

Увод

Пушење је појава епидемијских размера, а разлози за контролисање епидемије пушења су њени ефекти на здравље, сиромаштво и свеукупни развој. Дувански дим садржи око 4.000 хемијских састојака, укључујући никотин, 60 канцерогених материја и високе концентрације слободних радикала који мењају метаболизам ћелија и на тај начин доводе до низа болести. Процењује се да око пет милиона смрти у свету годишње настаје од последица пушења. Ако би се епидемија

пушења наставила досадашњим темпом, до 2020. године удвостручио би се број умрлих¹.

Значај пушења као фактора ризика за смртност и оболевање становништва у Републици Србији обрађен је у Студији о оптерећењу болестима и повредама у Републици Србији спроведеној током 2003. године. Дуван је наведен као фактор ризика повезан са најзначајнијим здравственим проблемима и одговоран је за 13,7% изгубљених година живота у Републици Србији (18% за мушкарце, 7,9% за жене). Пушење је најзначајнији фактор ризика

¹ Др Весна Радовановић, Дом здравља Кнић, 034/510-173

за настанак рака плућа, исхемичне болести срца, срчаног удара и хроничне опструктивне болести плућа. Студија је такође указала да је оптерећење највеће у раном животном добу и да опада са старењем појединца².

Алкохол спада у легалне дроге у већини земаља света. Друштвени став према алкохолу варира од широког одобравања, преко контролисања места где се може купити и испијати, па до потпуне забране продаје и/или коришћења у муслиманским земљама. Употреба алкохола је део традиције, обичаја и културе многих народа. Чак и умерене количине алкохола унете у организам стварају привид опуштености и дају улепшану слику менталне и физичке снаге, због чега људи најчешће пију. Чињеница је да је алкохол отров и да има ефекат депресора нервног система, а докази о штетном утицају алкохола на здравље људи, а посебно младих, добро су документовани у стручној литератури. Светска здравствена организација процењује да у свету око две милијарде људи конзумира алкохолна пића. Особе које конзумирају веће количине алкохола имају већи ризик за оболевање од великог

броја болести, као и за саобраћајни трауматизам, насиље у породици, самоубиства и криминал¹.

Циљ рада

Циљ рада јесте анализа учесталости конзумирања цигарета и алкохола одраслог становништва (19 и више година) на територији Шумадијског округа у циљу припреме и примене адекватних мера превенције.

Метод рада

Подаци коришћени за анализу учесталости конзумирања цигарета и алкохола одраслог становништва Шумадијског округа добијени су из истраживања у оквиру Пројекта „Здравствено стање, здравствене потребе и коришћење здравствене заштите становништва Србије“ Министарства здравља Републике Србије, 2006. године. Истраживање је спроведено применом анкетног упитника. База података је креирана

Графикон 1: Одрасло становништво које свакодневно пуши, на територији Шумадијског округа, у 2006. године, по полу

Табела 1: Учесталост конзумирања разних врста алкохолних пића одраслог становништва, на територији Шумадијског округа, 2006. година

Редни број	Учесталост конзумирања	Врста алкохолног пића			
		Пиво	Вино	Жесточа пића	Ликер
0	1	2	3	4	5
1.	Никада	12,4	23,0	20,2	60,7
2.	Неколико пута годишње	18,4	35,0	21,6	12,2
3.	Два до три пута месечно	17,2	13,5	13,6	2,4
4.	Једанпут недељно	13,3	5,4	7,5	0,7
5.	Два до три пута недељно	21,3	4,4	13,3	0,3
6.	Сваки дан	5,8	1,0	7,0	0,1
7.	Без одговора	11,7	17,8	16,8	23,6
Укупно		100%	100%	100%	100%

Графикон 2: Конзумирање алкохола одраслог становништва према полу, на територији Шумадијског округа, 2006. година

у статистичком пакету СПСС 12.0. Резултати анкетних упитника обрађени су и приказани табеларно и графички.

Резултати рада

У популацији одраслог становништва Шумадијског округа, у 2006. години, свакодневно

је пушило 34% мушкараца и 23% жена (**графикон 1**). Свакодневно пуши 57% становника, повремено 11,5%, док не пуши 27,1% становника. Највећи проценат пушача (49,6%) налазио се у старосној групи од 35. до 44. године. На питање да ли желе да престану са пушењем, 23,4% се изјаснило да не жели, 28% жели да престане са пушењем, 18,4% није сигурно, 22,5% је престало да пуши. Дуванском

диму у сопственој кући било је изложено нешто више од половине анкетираног одраслог становништва Шумадијског округа (51,6%), а 34,6% на радном месту. Изложеност дуванском диму у сопственој кући била је већа код жена (22,1%), а на радном месту код мушкараца (39%). Према добним групама, дуванском диму у сопственој кући и на радном месту највише су били изложени они који се налазе у добној групи 20 до 34 године и 35 до 44 године. Једна трећина пушача никада није покушала да престане са пушењем, а само 1% њих се изјаснило да се обраћало за помоћ саветовалишту за одвикавање од пушења. Због штетних последица пушења по своје здравље нимало није забринута 18,4% пушача.

У Шумадијском округу у 2006. години алкохол конзумира 40,2% одраслог становништва, док свакодневно конзумира алкохолна пића 2,8% одраслог становништва. Поредићи учесталост конзумирања разних врста алкохолних пића, запажа се да је најучесталије свакодневно конзумирање жестоких пића и пива (**табела 1**). Велики проценат одраслог становништва (64%) пије 15 година и више. Позитиван став о алкохолу има 28,5% одраслог становништва.

Алкохолна пића не конзумира 74,2% жена, што је два пута више у односу на мушкарце (31,5%). Свака трећа жена (36,4%) никада у животу није пила алкохолна пића, док то није чинило само 4,6% мушкараца (**графикон 2**).

Дискусија

Светска здравствена организација констатује да је ширење епидемије коришћења дувана у било ком облику, укључујући пушење цигарета, луле, жвакање или ушмркавање, као и изложеност дуванском диму, глобални проблем са озбиљним последицама по јавно здравље³.

Резултати нашег истраживања указују да је конзумирање цигарета одраслог становништва Шумадијског округа веома учестало, с обзиром да то чини сваки трећи мушкарац и свака пета жена, а да више од половине одраслог становништва то чини свакодневно.

Преваленција пушења у Републици Србији, према резултатима испитивања здравља 2000.

године, била је међу највишим у Европи, са 46% мушкараца и 30,9% жена активних пушача, да би се 2006. године смањила на 39,7% мушкараца и 30,5% жена који активно пуше⁴.

Резултати слични нашим забележени су и у Републици Србији у 2006. години. Највећи проценат пушача у налазио се у старосној групи од 35. до 44. године (46,9%). Дуванском диму у сопственој кући било је изложено више од три петине одраслог становништва (61,7%), а на радном месту 44,9%. Изложеност дуванском диму у сопственој кући била је већа код жена (62,1%), а на радном месту код мушкараца (49%). Посматрано по добним групама, дуванском диму у сопственој кући и на радном месту највише су били изложени они који се налазе у добној групи 20 до 34 године и 35 до 44 године. Код више од једне половине становништва Србије (57,5%) постојала је свест о штетним последицама пушења и излагања дуванском диму по здравље. Само 1% одраслих пушача навело је да су користили услуге саветовалишта за одвикавање од пушења, док је 3% пушача изјавило да није користило услуге саветовалишта зато што није знало да таква саветовалишта постоје. Од укупног броја пушача 37,1% је навело да желе да престану са пушењем, и то нешто више жена (39,9%) него мушкараца (34,4%)⁵.

У Финској, добро осмишљеним програмима, број пушача је смањен за две трећине, са 76% одраслих мушкараца на 26%. Дрastiчним смањењем броја пушача смањена је смртност од инфаркта миокарда за 73%, инциденција свих врста рака за 17%, примарног рака бронха за 63%, значајно је продужен животни век и вишеструко смањени издаци за боловања, лекове и хоспитализацију⁶.

У погледу учесталости конзумирања алкохола, наше истраживање показало је да готово половина одраслог становништва конзумира алкохол, и то најчешће пиво и жестока пића. Свака пета жена повремено пије алкохол.

У Републици Србији, у 2006. години, свакодневно је конзумирало алкохолна пића 3,4% становништва. Најчешће су се свакодневно пила „жестока” пића, а затим пиво и вино. Уо-

чено је да је у категорији најсиромашнијих тај проценат значајно већи (5,3%), као и код становништва које има основно или ниже образовање (5,1%). Више од 70% жена у Србији изјавило је да не конзумира алкохолна пића (или није пило никада у животу, или је пробало само једном или два пута у животу, или је пило некада али сада више не пије), што је скоро два пута више у односу на мушкарце (37,2%). Никада у животу 32,7% жена није пило алкохолна пића, док то није чинило само 7,3% мушкараца⁵.

Литература

1. Здравље становништва Шумадијског округа. Аналитичка студија 1998–2008. Институт за јавно здравље Крагујевац, 2009.
2. Atanaskovic-Markovic Z., Bjegovic V., Jankovic S., Kocev N., Laaser U., Marinkovic J., Markovic-Denic Lj., Pejcin-Stokic Lj., Penev G., Stanisavljevic D., Šantric-Milicevic M., Šaulic A., Šipetic-Grujicic S., Terzic-Šupic Z., Vlajinac H.: The Burden of Disease and Injury in Serbia. Ministry of Health of the Republic of Serbia, Belgrade, 2003.
3. Framework Convention on Tobacco Control. World Health Organization, Geneva, 2003.

Закључак

У популацији одраслог становништва Шумадијског округа у 2006. години 23% жена и 34% мушкараца су свакодневни пушачи. Највећи проценат пушача налази се у старосној групи од 35. до 44. године. Алкохол конзумира 40,2% одраслог становништва, и то најчешће пиво и жестока пића. Више од половине одраслог становништва пије 15 година и више. Више од две трећине жена не конзумира алкохолна пића, што је два пута више у односу на мушкарце.

4. Грујић В.: Здравствено стање, здравствене потребе и коришћење здравствене заштите одраслог становништва у Републици Србији. Гласник, Институт за заштиту здравља Србије, 2002; Вол.1–2: 23–147
5. Здравље становника Србије, Аналитичка студија 1997–2007. Институт за јавно здравље Србије, Београд, 2008.
6. Боровић П.: Артеријска хипертензија. У: Дуван и хипертензија, одабране теме 2. Медицински факултет, Универзитет у Београду, 2006; 159–173.